

Analiza dokumenta

Izhodišča za pripravo programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja

Poročilo, pripravljeno v okviru projekta »Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest 2022–2026«

September 2024

Analiza dokumenta Izhodišča za pripravo programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja

PRI PRIPRAVI POROČILA SO SODELOVALI:

Sodelavci Centra RS za poklicno izobraževanje:

Anja Dolžan, Helena Žnidarič, mag. Metod Češarek, mag. Janez Damjan

Zunanja sodelavka:

mag. Slava Pevec Grm

Urednica:

Anja Dolžan

Jezikovni pregled:

Besedilo ni jezikovno pregledano.

Center RS za poklicno izobraževanje

Ljubljana, september 2024

Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, in Evropska unija – NextGenerationEU. Projekt se izvaja skladno z načrtom v okviru razvojnega področja »Pametna, trajnostna in vključujoča rast«, komponente Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod (C3 K5), ukrepov: reforma C. Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest in investicija G. Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela: projekt Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 204115203

ISBN 978-961-7139-44-0 (PDF)

Kazalo

Uvod	4
1 Opredelitev Izhodišč	4
2 Zgodovinski kontekst in razvoj dokumenta v obdobju od 1996 do 2019.....	6
3 Ugotovitve in predlogi za posodobitev Izhodišč	12
3.1 Vloga, namen in pravno formalna umeščenost dokumenta.....	12
3.2 Struktura dokumenta.....	14
3.3 Vsebinska, terminološka in konceptualna vprašanja	14
4 Zaključek in predlogi	16
5 Viri in literatura	18

Kazalo razpredelnic

Razpredelnica 1: Opis strukture dokumentov Izhodišč za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja.....	8
---	---

Uvod

V okviru projekta Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitve digitalnih učnih mest (2022–2026) je načrtovana priprava posodobitve oziroma revizija *Izhodišč za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega izobraževanja* (v nadaljevanju Izhodišča), ki predstavljajo temeljno podlago za pripravo novih izobraževalnih programov, ki bodo nastali v okviru projekta.

Cilj analize veljavnih Izhodišč, sprejetih na 175. seji Strokovnega sveta RS za poklicno in strokovno izobraževanje, 20. 12. 2019, je prepoznati prednosti, izzive in morebitne pomanjkljivosti aktualnih, predstavlja prvi korak v procesu njihove posodobitve. Opravila jo je skupina strokovnjakov v sestavi sodelavcev Centra RS za poklicno izobraževanje in zunanjih strokovnjakov v okviru projekta NOO Modernizacija poklicnega izobraževanja 2022–2026 v obdobju od septembra do decembra 2023. Namen naloge je pripraviti projektni načrt za doseganje kazalnika »revidirana izhodišča za pripravo novih ter prenovljenih izobraževalnih programov«.¹

Analiza temelji na sistematičnem pregledu in primerjavi vsebin, ciljev in smernic, ki so bile v obdobju od 1996 do 2019 vključene v dosedanje različice Izhodišč za srednješolske programe. Poudarek je na pregledu razvoja in sprememb skozi pretekla leta ter oblikovanju predlogov za izboljšave pri snovanju naslednjih Izhodišč.

V okviru analize smo podrobno preučili temeljne dokumente in identificirali ključne koncepte, cilje in podlage za pripravo izobraževalnih programov. V središče analize so bila postavljena vprašanja, kako je dokument organiziran, katera poglavja vsebuje in kako so ta medsebojno povezana. Razumevanje strukture je ključno za analizo vsebinskih, terminoloških in konceptualnih vidikov dokumenta. Vključuje tudi identifikacijo ključnih konceptov in terminologije, ki se pojavljajo v dokumentu in preučevanje morebitnih vsebinskih vprašanj, ki se pojavijo.

1 Opredelitev Izhodišč

¹ Dokument je sicer treba pripraviti do konca prvega četrletja leta 2026, vsebinska zasnova pa je nujna že bistveno prej, to je do konca leta 2023. Takrat je namreč rok za doseg drugega kazalnika projekta »oblikovana izhodišča za posodobitev izobraževalnih programov«.

Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov so strokovni dokument, ki izhaja iz ciljev v poklicnem in strokovnem izobraževanju, kot jih določajo Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju, zakonski akti in drugi šolski predpisi v poklicnem in strokovnem izobraževanju in jih tudi podrobneje opredeljujejo.

To je zavezujoč dokument, ki je umeščen v zakonodajo. Vsebino in strukturo dokumenta pripravi delovna skupina, ki jo skliče ministrstvo, sprejme in potrdi pa ga Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanja (v nadaljevanju SS PSI) po predhodnem soglasju ministra. Izhodišča tako predstavljajo soglasje odločevalcev in socialnih partnerjev glede usmeritev v poklicnem in strokovnem izobraževanju ter služijo kot osnova za oblikovanje javno veljavnih izobraževalnih programov v okviru poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Funkcijo izhodišč omenja ZOFV-i v 12. členu: »Izobraževalni program se pripravi v skladu z izhodišči za pripravo izobraževalnih programov, ki jih določi pristojni strokovni svet po predhodnem soglasju ministra.« in v Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju, 2006 v 12. členu o modulih: »Modul je programska enota ciljev in vsebin, ki se določi v skladu z izhodišči za pripravo izobraževalnih programe.« in v 13. členu o odprtem kurikulumu: »Izobraževalni programi poklicnega in strokovnega izobraževanja se, v skladu z izhodišči za pripravo izobraževalnih programov, oblikujejo tako, da del izobraževalnega programa določijo šole skupaj s socialnimi partnerji (v nadaljnjem besedilu: odprti kurikulum)«.

Poglavitni namen Izhodišč je usklajena sestava izobraževalnih programov za pridobitev poklicne izobrazbe v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju ter strokovne izobrazbe v srednjem strokovnem izobraževanju in poklicno-tehniškem izobraževanju.

Izhodišča:

- podajajo splošne usmeritve in cilje programske prenovе,
- opredeljujejo ključne koncepte in pojme v poklicnem in strokovnem izobraževanju,
- določajo cilje po posameznih stopnjah izobraževanja in »minimalne« izobrazbene standarde za izdelavo predmetnikov« (terminološka opredelitev

je v trenutno veljavnih Izhodiščih) po vrstah izobraževalnih programov, ki jih sestavljajo splošnoizobraževalni predmeti, strokovni moduli, praktično usposabljanje v delovnem procesu, odprti kurikul in druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela. Na ta način pripomorejo k večji primerljivosti obsega posameznih sestavin predmetnika po ravneh izobrazbe,

- podajajo usmeritve za pripravo katalogov znanja in izpitnih katalogov za strokovni del programa,
- podajajo smernice za prilagajanje izobraževalnih programov za dijake in vajence s posebnimi potrebami in na narodno-mešanih območjih.

Dokument je sprejet s soglasjem vseh ključnih deležnikov v poklicnem in strokovnem izobraževanju in pomeni primer dobre prakse v širšem evropskem okviru, ker izboljšuje primerljivost in kakovost poklicnih kvalifikacij po posameznih ravneh – tudi v relaciji do slovenskega in evropskega ogrodja kvalifikacij.

2 Zgodovinski kontekst in razvoj dokumenta v obdobju od 1996 do 2019

Analiza je postavljena v zgodovinski kontekst nastajanja Izhodišč za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja v letih 1996, 2001, 2016 in 2019.

Po osamosvojitvi, leta 1992 je nastala konceptualna zasnova za nov sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki je bil odsev raziskav in dolgoletnih razprav konec 80-tih in v začetku 90-tih. Koncept je bil v veliki meri povzet v Beli knjigi o izobraževanju v RS Sloveniji (Bela knjiga, 1995) in potem še v Zakonu o poklicnem in strokovnem šolstvu (1996).

Na tej osnovi so decembra 1996 nastala prva Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja, ki jih je na 5. seji v decembru leta 1996 sprejel Strokovni svet PSI. Podlage in okoliščine nastanka Izhodišč so jasno opisane v Uvodu k Izhodiščem, 1996. Zasnovana so bila na naslednjih dokumentih:

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju (1995), Izhodiščih kurikularne preнове, Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju (1996), v nastajanje pa so bili vključeni številnih domači deležniki in tuji strokovnjaki. Objavljena so bila v sklopu 7 knjižic v okviru projekta *Phare*. Ta Izhodišča so v veliki meri določila vse ključne elemente Izhodišč: **njihovo vlogo, strukturo in vsebino** (glej spodaj).

Prvim Izhodiščem so do danes sledile še tri različice, v katerih je prišlo do manjših in večjih sprememb oziroma dopolnitev, in sicer:

- Izhodišča 2001 so prinesla največjo spremembo in sicer uvedbo koncepta modularizacije, odprtega kurikula, kompetenčnega pristopa, izenačitev izobrazbenega standarda za šolsko in dualno obliko izobraževanja ter uvedbo poklicnih standardov kot podlage za pripravo izobraževalnih programov.
- Izhodišča 2016 uvedejo vajeništvo in programe usposabljanja in izpopolnjevanja.
- Izhodišča 2019 vključijo v predmetnik koncept aktivnega državljanstva.

V Razpredelnici 1 sledi pregled razvoja vseh dokumentov Izhodišč iz let 1996, 2001, 2016 in 2019 glede na njihove osnovne karakteristike.

Razpredelnica 1: Opis strukture dokumentov Izhodišč za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja

Leto in sprejetje Izhodišč na SSPSI	Oblika, struktura dokumentov in št. strani	Struktura poglavij	Podlage	Razlogi za dopolnitev	Podporni dokumenti
1996 5. seja, 13. december 1996	7 knjižic ² - samostojna knjižica za poklicno in strokovno izobraževanje, 38 strani	1. Uvod 2. Strategija uvajanja novosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju 3. Cilji prenove oziroma priprave novih izobraževalnih programov 4. Odnos med poklici in izobraževalnimi programi oz. nazivi poklicne ali strokovne izobrazbe 5. Podlage za pripravo izobraževalnih programov 6. Izhodišča za pripravo predmetnikov in katalogov znanja za praktično izobraževanje v dualni in šolski organizaciji 7. Temeljna izhodišča za pripravo katalogov znanja	Zasnovana na Beli knjigi, Izhodiščih kurikularne prenove in novih šolskih predpisih. Nastala so ob pomoči tujih strokovnjakov in aktivni udeležbi vseh deležnikov doma; dosežena je bila visoka stopnja soglasja med ključnimi deležniki. Podlage in okoliščine nastanka Izhodišč so jasno opisane v Uvodu k Izhodiščem, 1996.	Osnovni dokument	
2001	Knjižica (1), 43	1. Uvod	Podlage za spremembo	Razlogi za	Pevec Grm

² Knjižice zajemajo različna področja: Summaries of subordinate legislation drafted in parallel to the phare VET reform program Slovenia, Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja, Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov v višjih strokovnih šolah...

Leto in sprejetje Izhodišč na SSPSI	Oblika, struktura dokumentov in št. strani	Struktura poglavij	Podlage	Razlogi za dopolnitev	Podporni dokumenti
53. seja, 30. november 2001	strani	2. Opredelitev ključnih in novih pojmov 3. Strategija vpeljevanja novosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju 4. Cilji prenove 5. Odnosi med poklicnimi standardi in izobraževalnimi programi 6. Podlage za pripravo izobraževalnih programov 7. Priprava katalogov znanja in izpitnih katalogov za praktično izobraževanje 8. Temeljna izhodišča za pripravo katalogov znanja 9. Prilagajanje izobraževalnih programov za manjšine 10. Prilagajanje za dijake/vajence s posebnimi potrebami 11. Izobraževanje odraslih 12. Predhodna določila	Izhodišč so jasno opredeljeni v Uvodu k Izhodiščem 2001. Natančno so navedene vse evalvacije, ki so se izvajale v okviru mednarodnega programa Phare MOCCA ob podpori tujih strokovnjakov (Poročilo o evalvaciji politike poklicnega in strokovnega izobraževanja, Ocena reforme poklicnega in strokovnega izobraževanja in predlogi za nadaljnji razvoj, vključujoč Memorandum o nadaljnjem razvoju poklicnega in strokovnega izobraževanja, certificiranje	spremembo Izhodišč so jasno opredeljeni v Uvodu k Izhodiščem 2001. Med razlogi se navaja utiranje novih poti za dualni sistem, poklicni tečaj, višje strokovne šole, socialno partnerstvo. Pa tudi vključevanje države v Evropsko unijo in sprejetje filozofije vseživljenjskega učenja.	Slava in drugi. Kurikul na nacionalni in šolski ravni v poklicnem in strokovnem izobraževanju. Metodološki priporočnik. (2006) ³

3 Metodološki priročnik je komplementarno gradivo namenjeno programskim skupinam, ki oblikujejo nove programe in šolam, ki izpeljujejo te programe.

Leto in sprejetje Izhodišč na SSPSI	Oblika, struktura dokumentov in št. strani	Struktura poglavij	Podlage	Razlogi za dopolnitev	Podporni dokumenti
			kvalifikacij, zagotavljanje kakovosti).		
2016 154. seja, 11. marec 2016	Knjižica (1), 28 strani	1. Uvod ⁴ 2. Elementi novih Izhodišč 3. Ključni pojmi 4. Usmeritve za razvoj izobraževalnih programov 5. Cilji priprave izobraževalnih programov v poklicnem in strokovnem izobraževanju 6. Odnos med poklicnimi standardi in izobraževalnimi programi oziroma nazivi izobrazbe 7. Povezovanje izobraževanja in dela – izobraževanje v delovnem procesu 8. Modularni izobraževalni programi 9. Kreditni sistem v poklicnem in strokovnem izobraževanju 10. Programi nižjega poklicnega izobraževanja 11. Programi srednjega poklicnega izobraževanja	Kot podlaga za spremembo Izhodišč se navaja evalvacije CPI, druge podlage niso konkretno navedene.	Med razlogi za spremembo Izhodišč je navedeno, da socialni partnerji in šole opozarjajo na nekatere pomanjkljivosti, ki so posledica nedorečenosti Izhodišč, kot so premalo praktične usposobljenosti diplomantov poklicnega in strokovnega izobraževanja in slabo obvladovanje ključnih kompetenc; tisti, ki se ukvarjajo z	

⁴ Struktura poglavji je identična v obeh različicah Izhodišč, 2016 in 2019.

Leto in sprejetje Izhodišč na SSPSI	Oblika, struktura dokumentov in št. strani	Struktura poglavij	Podlage	Razlogi za dopolnitev	Podporni dokumenti
		12. Programi srednjega strokovnega izobraževanja 13. Programi poklicno-tehničnega izobraževanja 14. Programi poklicnega tečaja 15. Programi usposabljanja in izpopolnjevanja 16. Sestavine izobraževalnih programov v poklicnem in strokovnem izobraževanju		zaposlovanjem pa zaznavajo problem strukturnih neskladij med potrebami trga dela in poklicnega in strokovnega izobraževanja.	
2019 175. seja, 20. december 2019	Knjižica (1), 29 strani	17. Temeljna izhodišča za pripravo katalogov znanja in izpitnih katalogov 18. Katalogi znanja in izpitni katalogi za praktično usposabljanje v programih srednjega poklicne izobraževanja 19. Prilagajanje izobraževalnih programov za izvajanje na narodno mešanih območjih 20. Prilagajanje izobraževalnih programov za osebe s posebnimi potrebami		Kot razlog za dopolnitev Izhodišč je navedena vključitev aktivnega državljanstva v programe nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega izobraževanja.	

3 Ugotovitve in predlogi za posodobitev Izhodišč

Analiza Izhodišč, ki jo je opravil Center RS za poklicno izobraževanje v sodelovanju z zunanjimi strokovnjaki, se je osredotočila na tri vidike:

- vloga, namen in formalno-pravno umeščenost Izhodišč,
- struktura dokumenta,
- vsebinska, terminološka in konceptualna vprašanja.

Na vsakega od teh treh vidikov so vezani tudi predlogi za posodobitev Izhodišč.

3.1 Vloga, namen in pravno formalna umeščenost dokumenta

V poglavju Opredelitev Izhodišč so predstavljeni vloga, namen in pravno formalna umeščenost dokumenta Izhodišč. Kljub temu so pred podrobno analizo v tem poglavju na kratko ponovno osvetljeni ključni vidiki.

Vloga in namen Izhodišč je opredeljena v Uvodu k vsem štirim različicam Izhodišč. Njihov poglavitni namen je usklajena priprava izobraževalnih programov za pridobitev poklicne izobrazbe v nižjem in srednjem poklicnem ter strokovne izobrazbe v srednjem strokovnem izobraževanju.

Ugotovitev analize

Na podlagi analize vseh do sedaj veljavnih različic Izhodišč kaže, da se je njihova dvojna vloga / funkcija, pri razvoju različic teh dokumentov skozi leta zameglila.

Izhodišča se členijo na dva dela:

- Izhodišča v prvem delu na načelni ravni povzemajo usmeritve, bolj konkretno opredelijo ključne cilje in novosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju ter določijo ključne koncepte in pojme. Izhodišča 1996 in 2001 vsebujejo tudi strategijo uvajanja novosti, ki pa v Izhodišča 2016 in 2019 ni vključena. Pojmi in koncepti so predstavljeni zelo na kratko in premalo operacionalizirano.
- V drugem (izvedbenem) delu Izhodišča podrobneje opredeljujejo zavezujoče

nacionalne usmeritve pri pripravi strukture programov (zapisana so tudi v zakonodaji), ki določajo razmerje med posameznimi sestavinami glede na vrsto programa:

- splošnoizobraževalnih predmetov (A–del predmetnika),
- strokovnih modulov (B–del predmetnika – vključno z delom C),
- praktičnega pouka (C–del predmetnika),
- praktičnega usposabljanja z delom (Č–del predmetnika),
- drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela (D–del predmetnika),
- odprtega kurikula (E–del predmetnika).

Obstoječa Izhodišča podajajo za vse ravni izobraževanja trajanje kot minimalno število ur oziroma tednov za izobraževanja za zgoraj navedene sestavine programa. Za A-del predmetnika (splošnoizobraževalni predmeti) je podana urna obremenitev za vsak posamezni predmet posebej oziroma v paketu za družboslovne in naravoslovne predmete.

Predlog za posodobitev

Predlogi za posodobitev so navedeni tako, da se prvi predlog nanaša na prvo vlogo Izhodišč, vsi naslednji predlogi pa na drugo, ki je podrobneje zapisana v prejšnjem odstavku besedila.

- Za poglobljeno razumevanje Izhodišč bi veljalo vključiti tudi značilnosti in načela modernizacije poklicnega in strokovnega izobraževanja ter širše konceptualne in teoretične podlage, na katerih temelji poklicno in strokovno izobraževanja.
- Predlagamo, da se pri prvi posodobitvi Izhodišč razmerje med posameznimi sestavinami programa v osnovi ne spremenijo.
- Na podlagi izkušenj pri izvajanju programov v zadnjih letih, ki kažejo, da je skupni obseg izobraževanja predviden z obstoječimi Izhodišči v praksi težko realizirati, je treba v revidiranih Izhodiščih ta obseg minimalno korigirati (zmanjšati) in prilagoditi dejanskemu stanju.
- Predlagamo tudi spremembo smernic za pripravo katalogov znanja in izpitnih katalogov ter za prilagajanje programov in sicer na način, da v ospredje stopijo

izvajanje delovnih procesov in kompetence za izvajanje procesov.

3.2 Struktura dokumenta

Ugotovitev analize

Analiza vseh dokumentov Izhodišč je pokazala, da se sama struktura dokumenta od leta 1996 ni bistveno spreminjala, a je postala zgradba dokumenta s spremembami naslovov in podnaslovov nepregledna in nejasna. Nekatera (pod)poglavja niso skladna z naslovi. Teoretska izhodišča so predstavljena razdrobljeno in nepovezano (na primer: modularizacija je opredeljen na več mestih in nepovezano, koncept kvalifikacije ni uporabljen dosledno).

Predlog za posodobitev

Usmeritve, cilje in načela je treba zapisati glede na konceptualna izhodišča. Usklajeno z vsemi deležniki je treba doseči soglasje, kaj zapisati v Izhodišča in kaj v podporne dokumente. Vsebina Izhodišč je v osnovi namenjena pripravljavcem izobraževalnih programov, a analiza strukture dokumenta kaže, da umanjajo informacije o procesu priprave izobraževalnega programa. Predlagamo razmislek o smiselnosti dodatka k Izhodiščem v obliki priloge z opredelitvijo postopka priprave. Priloga bi zajemala podrobnosti procesa nastajanja in sprejemanja izobraževalnega programa ter vlogo in dejavnosti vključenih deležnikov.

Glede na prakso, značilno za nekatere države, predlagamo pripravo tehničnega dokumenta s teoretsko utemeljitvijo ciljev, predstavitev konceptov in ključnih pojmov ter temeljnih načel, na katerih je zasnovan slovenski istem poklicnega in strokovnega izobraževanja ter kvalifikacijskega sistema. Predlagamo, da se v Izhodišča vključi tudi poglavje o razvoju in zagotavljanju kakovosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju (Medveš, 1992).

3.3 Vsebinska, terminološka in konceptualna vprašanja

Ugotovitev analize

Ena izmed ključnih ugotovitev analize je potreba po celostnem pristopu k obravnavi poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki se mora odražati tudi pri pripravi vsebin zapisanih v Izhodišča.

Vključiti je treba konceptualna izhodišča in cilje za celotno vertikalno (srednje šole in višje šole), kakor tudi celostni pristop pri pripravi izobraževalnih programov, ki vključuje poleg izhodišč za poklicni oz. strokovni del izobraževalnih programov tudi izhodišča in vsebine za splošno-izobraževalni del, ki koherentno povezan s poklicnim / strokovnim delom predstavlja jedro vsake kakovostne poklicne oz. strokovne izobrazbe.

Koncept razvoja in temeljna načela, na katerih temelji poklicno in strokovno izobraževanje v Sloveniji, so bila zasnovana v začetku devetdesetih let (Medveš, 1992) in so se postopno dograjevala v naslednjih treh desetletjih glede na rezultate evalvacijskih študij, razvoja nacionalnih in evropskih politik ter sodobnih trendov in mednarodnih projektov. To se odraža tudi v različicah Izhodišč. Poleg tega so bila v strateški dokumentih v 90-tih letih in Izhodiščih iz leta 1996 jasno opredeljena tudi druga ključna načela, ki so bolj ali manj eksplicitno zapisana v vseh različicah.

V prejšnjem poglavju smo opozorili na razdrobljenost in pomanjkljivo povezanost teoretskih konceptov v analiziranih Izhodiščih. V tem poglavju nadaljujemo, pri čemer se osredotočamo na konceptualne nejasnosti in terminološko nedoslednost, ki se pojavljata v besedilu. Posebej opazne so težave pri uporabi termina »kvalifikacija« in pri konceptu »modularizacije«.

Predlog za posodobitev

Analiza je pokazala potrebo po celostnem pristopu k razvoju poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki se mora odraziti tudi pri pripravi Izhodišč po celotni vertikali (srednje poklicno in srednje ter višje strokovno izobraževanje) ter celostno pripravo programov vključno s smernicami za vključitev splošno izobraževalnih predmetov. Ob tem je treba imeti v mislih, da navkljub celostnemu pristopu k razvoju poklicnega in strokovnega izobraževanja ohranjamo dokumenta Izhodišč ločeno in sicer (1) za nižje in srednje poklicno izobraževanja ter programe srednjega

strokovnega izobraževanja in (2) višje strokovno izobraževanje.

4 Zaključek in predlogi

Analiza, ki jo je opravil Center RS za poklicno izobraževanje je pokazala potrebo po pripravi revidiranih Izhodišč z jasno konceptualno zasnovo in opredeljenimi ključnimi pojmi ter s konsistentno uporabo terminologije. Podlaga revidiranih Izhodišč je analiza izzivov poklicnega in strokovnega izobraževanja, iz njih izhajajočih načel njegove modernizacije ter načel in metodoloških usmeritev prenove izobraževalnih programov. Izhodišča morajo jasno opredeliti vlogo različnih vrst izobraževalnih programov ter podati metodološke usmeritve za pripravo katalogov znanja in izpitnih katalogov.

Pri pripravi revidiranih Izhodišč izpostavljamo pomen celostnega pristopa k pripravi izobraževalnih programov na vseh ravneh (nižje in srednje poklicno izobraževanje, srednje in višje strokovno izobraževanje), vključitev priporočil za splošno-izobraževalni del in prečne kompetence ter relacije do trga dela. Pomemben vidik je tudi večja povezanost začetnega in nadaljnega poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja.

Izhodišča morajo jasno nasloviti pripravo programov, upoštevajoč specifične različnih ciljnih skupin, vključno z odraslimi, dijaki in vajenci s posebnimi potrebami, dvojezično poklicno in strokovno izobraževanje itd.

Pri pripravi revidiranih Izhodišč predlagamo (ponoven) razmislek o strukturi dokumenta, predvsem v smeri jasnosti zgradbe in razumljivosti besedila.

Na podlagi opravljene analize dokumenta, drugih študij, dolgoletnih izkušenj sodelavcev CPI pri razvoju in prenovi programov ter njihovemu uvajanju in evalvaciji, razmišljamo in predlagamo usmeritve za prenovo Izhodišč na več ravneh:

1. dopolniti je treba konceptualna izhodišča ter jasno opredeliti (tudi operacionalizirati) ključne pojme, zagotoviti dosledno uporabo terminologije ter z večjo koherentnostjo dokumenta preseči zdajšnjo razdrobljenost,
2. zagotoviti celosten pristop k pripravi izobraževalnih programov na vseh ravneh (nižje in srednje poklicno izobraževanje, srednje in višje strokovno izobraževanje) ter vključiti jasno zapisana priporočila za splošnoizobraževalni del in prečne kompetence,
3. v večji meri je treba zajeti specifike / potrebe različnih udeležencev poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z izobraževanjem odraslih, dijakov s posebnimi potrebami in dijakov iz narodno mešanih območij ter upoštevati vidik povezanosti začetnega in nadaljnega poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja,
4. metodologijo in operativne smernice za pripravo izobraževalnih programov, katalogov znanja in izpitnih katalogov je treba nadgraditi in v večji meri operacionalizirati,
5. uskladiti je treba minimalne standarde znanja programov oz. obseg ur in kreditnih točk posameznih sestavin oziroma programskih enot z robnimi pogoji izvajanja in pri tem upoštevati število tednov dejanske prisotnosti dijakov v šoli (upoštevati odsotnost dijakov na opravljanju PUD),
6. v dokument je smiselno vključiti tudi načine njegovega noveliranja, predvsem z vidika odzivanja na spremembe v okolju,
7. posebna pozornost mora biti namenjena razumljivosti in preglednosti novega dokumenta.

5 Viri in literatura

- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja.* (1996). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja.* (2001). . Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: <https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/izhodišca.pdf> [9. 12. 2022].
- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja.* (2016). . Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Dopolnjena izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja. (2019). . Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: https://cpi.si/wp-content/uploads/2021/05/Dopolnjena_IZHODISCA_cistopis.pdf [9. 12. 2022].
- Izhodišča za pripravo višješolskih študijskih programov.* (2016). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/11/Izhodišca2016_Visjesolska_cistopis.pdf [9. 12. 2022].
- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji.* (1995). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Krek, J. in Metljak, M. (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011.* Zavod RS za šolstvo; Repozitorij Univerze v Ljubljani. Spletni vir: <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=69951> [30. 11. 2022]
- Medveš, Z. (1992). *Sistemsko urejanje poklicnega izobraževanja: zbornik.* Slovensko društvo pedagogov; Andragoško društvo Slovenije; Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Pevec Grm, S., Ermenc, K. S., Mali, D., Hvala Kamenšček, P., Silvar, B., Pogačnik, Š. in Kovač, M. (2006). *Kurikul na nacionalni in šolski ravni v poklicnem in strokovnem izobraževanju. Metodološki priročnik.* (ur. Škapin, D.) Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: <https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/kurikul.pdf> (30. 11. 2022)
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji. (2007). *Uradni list RS*, št. 16/07, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16,

49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP,
141/22, 158/22 – ZDoh-2AA in 71/23.

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4578>

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju. (2006). *Uradni list RS*, št. 79/06,
68/17 in 46/19. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4325> [6.
12. 2022]

